

Simone Weil i la revolució espiritual de França

Edicions de 1984 publica 'L'arrelament', una història del malestar europeu i una proposta per renovar la vida laboral i política comuna

01
SIMONE WEIL

02
L'AUTORA DURANT LA GUERRA CIVIL

03
WEIL EL 1921

propis que els dels feixistes. Era una dona molt sensible a l'abús de la força, i aquesta sensibilitat la situava sempre al costat del feble, fos dels seus o no.

Una obra sobretot pòstuma

Totes aquestes lluites li anaven servint per als seus articles en revistes obreres, que gairebé és tot el que va publicar en vida. Ara tenim els quaderns, editats pòstumament. També tenim els esborranys de les conferències. La correspondència. Antologies que la presenten parcialment, com *La gravetat i la gràcia*,

◆◆◆◆◆ Anna Punsoda

La victòria de la Primera Guerra Mundial i la possibilitat d'humiliar Alemanya van acabar d'emborratxar França, que ja posseïa tota l'Àfrica Occidental, Indoxina i part de la Polinèsia. Simone Weil havia nascut l'any 1909 en aquesta França tan superba, en una família jueva que havia fugit d'Alsàcia-Lorena quan l'havien annexionat els alemanys el 1871. El seu pare era metge a París i la seva mare ho hauria volgut ser. La filla, agombolada per l'amor familiar -tan culte i tan burgès-, va resultar un dels pensadors més lúcids i originals del segle XX, de qui no podem deslligar pensament i biografia, perquè Weil sempre creava basant-se en el que anava vivint.

Després de llicenciar-se en filosofia a la Sorbona l'any 1931, van destinar-la a fer classes en un liceu femení d'Occitània. Aquí va combinar la feina a l'institut amb les visites als cercles obrers, que en aquell moment patien bestialment la crisi del 29 i que van ser sempre l'eix de les seves reflexions, perquè hi veia els esclaus del seu segle. Convençuda com estava que l'emancipació del proletariat vindria de la classe obrera teutona, se'n va anar a Alemanya, on va matar dos mites d'un tret: el del proletariat alemany, veient com es deixava seduir per Hitler, i el de Trotski, amb qui va reunir-se i barallar-se pels abusos i els desarrelaments que a l'URSS patien els individus en nom del col·lectiu. Quan va tornar a França, va deixar les classes de filosofia i es va passar un any treba-

llant en diverses fàbriques com a embaladora i tornera, però es va posar malalta dels pulmons i la van acomiadar per baixa productivitat.

Weil veia en la guerra espanyola del 36 una nova oportunitat per a la classe obrera i va decidir incorporar-se a la columna Durruti. Molt miop, escardalenc i maldestra, volia lluitar al front contra els feixistes però va acabar cremant-se a la zona d'intendència amb una olla d'oli bullent. Entre el que va veure al front d'Aragó i a la reguarda catalana, es va desencantar de la CNT. Els milicians mataven per matar. El que havia de ser una lluita de camperols contra propietaris va acabar sent una carnisseria sense honors ni sentit. Només l'home armat infonia respecte. Simone Weil es va desesparar: de la mateixa manera que l'avergonyia més el mal que pogués fer França que el que pogués patir, l'avergonyien més els crims dels

a
llegim

46-47

- Entrevista a Josep Maria Espinàs: publica el seu norantè llibre
- Lluís Solà reuneix tota l'obra poètica

48-49

- 'Joyce i les gallines', la primera novel·la d'Anna Ballbona
- Sembla llibres reedita 'Acte de violència' de Manuel de Pedrolo

01

que van confegir els catòlics Gustave Thibon i Joseph Marie Perrin espigolant els textos més cristians dels seus quaderns. I tenim dos assajos, *Reflexions sobre les causes de la llibertat i l'opressió social*, en el qual feia una crítica al marxisme per reduir l'opressió capitalista a una opressió econòmica, i hi exposava de quina manera la mecanització de la feina mecanitza el pensament i explica per què la millora dels obrers vindrà per la tècnica, i *L'arrelament*, publicat per primer cop en català a Edicions de 1984, que té una gènesi que parla per si sola.

L'any 1942 va haver d'exiliar-se amb la família a Nova York. Però aquí tot li pesava massa: el que havia patit a les fàbriques franceses, el que havia vist a Alemanya, el que sabia del URSS, el que havia viscut al front aragonès. Va buscar finançament per formar infermeres per al front, perquè llavors la seva prioritat era combatre el nazisme. Però ningú li feia ni cas i es va desesperar. Mig any més tard va trobar feina al Comitè Nacional de la França Lliure, a Londres. Aquí va escriure aquest text febrósament, sabent que no tenia salut i que se li acabava el temps. Albert Camus el va editar uns anys després, defensant-lo de les crítiques dels materialistes.

L'arrelament és una barreja genial de lliçons d'història, teoria política i pensament religiós. Comença amb una declaració universal de les obligacions cap a l'ésser humà –Weil estava convençuda que haver-nos centrat en els drets, sempre delicats perquè cal que primer te'ls reconeguin els altres, només ha portat problemes–. Per a ella el que és fonamental són les obligacions que tenim cap als altres, que han de cobrir les seves necessitats espirituals. En aquest punt és molt clara: la necessitat principal de l'ànima és l'arrelament, formar part d'un col·lectiu amb història i amb capacitat de projectar-se en el temps. Tots tenim el deure de procurar als altres una vida arrelada. Weil glossa el desarrelament dels obrers, de la pagesia i de les nacions, i proposa eines per revertir-los, com humanitzar l'aprenentatge i el treball, donant unitat a la vida laboral i afectiva de les persones. L'obra és també una crítica a la França superba i colonial, a l'assimilació de nacions barroera, a les lluites territorials amb Alemanya. És una proposta política ambiciosa, que suposa una revolució espiritual, potser incompatible amb la set de riquesa dels homes.

Weil va morir als trenta-quatre anys –de tuberculosi i d'anorèxia mística–, amb el text incomplet. ♦

QUATRE PENSADORS QUE HAN REBUT L'EMPREMTA DE WEIL

HANNAH ARENDT

Sol presentar-se Simone Weil com una llum que es va encendre i apagar sense deixar rastre i sense il·luminar res posteriorment. No és cert. Els seus pensaments han marcat molts autors –i autores, com s'explica a l'antologia *Lectoras de Simone Weil*, que han coordinat Fina Birulés i Rosa Rius Gatell–. D'entrada deixa petja en Hannah Arendt (1906-1975). Al seu assaig *La condició humana* (1958), l'alemanya esmenta els relats que Weil va escriure sobre el seu pas per la fàbrica, publicats pòstumament amb el títol *La condició obrera*.

Per Arendt, Weil és l'única que s'acosta a la qüestió obrera honestament. La francesa feia una anàlisi materialista de la història però considerava utòpic aquest estadi final on s'acabaria amb el treball opressiu si els mitjans de producció canviaven de propietat. Per a Weil la lluita i la força són part constitutiva de la història i només poden compensar-se per mitjà de la gràcia, l'amor gratuït que ens eleva.

INGEBORG BACHMANN

Simone Weil deixa empremta en l'escriptora i filòsofa alemanya Ingeborg Bachmann (1926-1973), que també buscava el dolor i anava al fons de les coses. Als ulls de Bachmann, Weil era una mística que escrivia per a ella mateixa. Creu que Weil sempre posava el focus en l'absència de Déu i en el patiment perquè només la derrota ens ofereix un estat d'ànim òptim per comprendre el món i perquè només des de la derrota pot donar-se testimoni. En una conferència que va fer sobre ella, Bachmann explicava que Weil havia sentit compassió pels jueus perseguits. Això és fals i és un dels punts més foscos i incom-

prendibles de Simone Weil. Com va passar amb bona part de l'esquerra occidental, veia en els jueus la imatge del burgès. El fet de morir l'any 1943, quan tot just es començaven a saber detalls dels camps de concentració, és determinant. Però Weil coneixia les lleis que privaven als jueus l'accés als llocs públics –ella mateixa va haver de fugir de França– i no va alçar mai la veu.

MARÍA ZAMBRANO

La filòsofa espanyola María Zambrano (1904-1991) deia que va conèixer Simone Weil en algun moment de la Guerra Civil del 1936. A part del compromís polític i de la vida d'exili, compartien un gran interès per la tradició mística –especialment per Sant Joan de la Creu–. Totes dues van tenir la mateixa intuïció: creien que calia girar els ulls cap a l'Orient. Estaven convençudes que Occident no es podia desentendre del que va quedar fora de la història de la filosofia quan es va decidir que la seva font havia de ser només Grècia. Tant per a Weil com per a Zambrano Déu no és un ésser personal exclusiu d'un llenguatge doctrinal. És un camí que va mostrar-se amb més força que mai al segle VI aC, quan van coincidir Buda, Lao Tse, els Set Savis i Pitàgores. Per això hi ha un substrat compartit en les diverses tradicions religioses. I per aquest mateix motiu Simone Weil va interessar-se pel catarisme, marcat pel maniqueisme d'origen persa i perseguit pel vaticanisme encotillat.

RACHEL BESPALOFF

Una ànima molt pròxima a Simone Weil va ser Rachel Bephaloff (1895-1949), la filòsofa d'origen ucraïnès crescuda entre Ginebra i París. Jueva com Weil, també va exiliar-se a Nova York, on va publicar la seva obra principal, *De la Ilíada*. Bephaloff havia anat treballant el poema homèric quan s'amagava a la Provença, aprofitant que la seva filla no podia anar a l'escola i la instruïa ella a casa llegint-li i comentant-li els clàssics. Al cap d'un temps d'estudiar el poema va saber que Weil havia publicat l'article *La*

Ilíada o el poema de la força, que va servir-li per discutir-hi i perfilar el seu propi text. Més enllà de les lectures diferents que fan de l'epopeia, és interessant que les dues anessin a buscar aquella guerra mítica per comprendre la que patien aleshores. Dona lúcida i de caràcter, però emocionalment molt trencadissa, va suïcidar-se el 1949.